



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**De contritionis veritate aureum opus Fratris Joa[n]nis
Viualdi de Monte regali. ordinis fratrum predicatoru[m]
sacre pagine professoris**

Vivaldus, Joannes Ludovicus

[Augsburg], 1518

VD16 V 1772

De primo precepto diuine legis

urn:nbn:de:hbz:466:1-30734

De primo precepto

Rom. xliij. ca. Qui em dligit pximū: legē impleuit. Nā nō adulterabis: nō occides: nō furaberis: nō falsuz testimoniū dices: nō ꝑcupisces: z si qd ē aliud mādarū in h̄ ꝑbo instaurat. Diliges pximū tuū sicut teipm. Plenitudo ḡ legē est dilectio. Hec Paul⁹. Sicut ḡ hō cōstat ex duobz sez aia z corpe: sic ꝑfectio nra ad deū i his duobz ꝑceptz cōstitit. Et sicut duobz ocul⁹ videm⁹ oia: z duabz auribz audim⁹: z duabz naribz odoram⁹: z duabz manibz oia opamur: z duabz tibz vl pedibz ambulam⁹. Sic parit in his duobz mādatz. s. in dilectione dei z pximi oia videm⁹: oia audimus: oia odoramus: oia opamur ad salutē necessaria. Et idcirco signant in duabz tabullis ꝑcepta decalogi scripta sunt vt daret̄ itelligi q oia ad duo ꝑ chīm erāt aggregāda. Propterea scriptus Tho. in. j. ij. q. xcix. ar. j. in respōsione ad scdm argumētū dicit q ꝑcepta diuine legē a deo data sunt vt hoies instruerent̄ ad dilectionē dei z pximi: qz i his duobz mādatz ois lex ꝑdet z ꝑphe vt dictū est. Sz videam⁹ ꝑ recreatiōe languētis aie de singulꝑ ꝑceptis diuine legē aliqua sub breuibz

Quare oia ꝑcepta reducuntur ad duo.

Alia rō.

De primo precepto diuine legē

Nihil enim sancta et singularis illa maiestas clementissimi dei: aliud ab hoie desiderat q̄ solā obediētā celestiu ꝑceptorum eius: quā si quis puro corde obtulerit ꝑfecto nobile ac iuge sacrificiū pro reuerētia eterni patris q̄ nos sōdidit z animauit: satis ꝑte religiosę litauit. In cūctis aut ꝑceptis diuine legē cautus obseruandū est: nō q̄le aut quātū sit qd iubet: sed q̄ntus sit ille qui iubet: vt ait Hieron. ad Thesiphonē vrbicū: z sic alibi testat̄ Hiero. Nō iō putes aliq̄ ꝑtēnda eē mādata: qz leuioza sūt. Tā em maxima illa q̄ minima a deo impata sunt: z ꝑtempus culu sę ꝑcepti ꝑcipiētis iniuria est. In quibz ꝑposito: i quis ḡdu eq̄le peccatū est: vel ꝑhibita admittere vl iussa nō facere. Hec Hiero. Et iō facile oia ꝑcepta veniūt in effectū. Ait Leo papa. Quā z grā ꝑccdit auxiliū z obediētā: mollit̄ imperiū: nec dura tibi necessitate fuit: vbi diligit qd iubet. Et certe nō est amic⁹ recti (ait Augusti.) q̄n si fieri possit: mallet id qd rectū est nō iuberi. Si vls ḡ ad vitā igredi: sua mādata: in q̄ vitas. Quia in diuinis mādatz maxima sapiētia ac scia spūsc̄i repit̄: atqz in eis relucet ois reuerētia diuini cultus. Idcirco cū maximo ordine instinctu spūsc̄i descripta ac numerata sunt. Prīmū igit ꝑceptū diuine legē scribit̄ Exo. xx. ca. sic. Nō habeb deos alienos corā me. Per qd ꝑceptū dirigitur i amorē di. Et ꝑpter h̄ iubet illū legitime adorare z colere: z ꝑhibet oēm sugstitutionē z oēm cultū z reuerētā alioꝝ deoꝝ: q̄s ceteri ꝑctōres putāt deos z nō sunt: saturnū dico iouē/ venerē/ z cetera idolorū portēta. Est ḡ ꝑpe idolatria maximū oim ꝑctōꝝ. iō in h̄ ꝑcepto excludit̄ penit⁹ ois cult⁹ falsoꝝ deoꝝ/ q̄si ꝑcipuū impedimentū ꝑe religiōis: qz hō nō ꝑt deo fuitre z māmonē: vt ait vitas Bar. vi. c. Propterea scire debes fm Tho. in. ij. ij. q. xciiij. ar. j. q̄ idolatrare nil aliud est q̄ excedere debitū modū diuini cultus: qd qdē ꝑcipue sit q̄n diuin⁹ cultus exhibet̄ cui nō debet exhiberi: debet aut exhiberi solum summo deo: rōne creatiōis z gubernatiōis. Ex q̄ ꝑz q̄ idolatria nil aliud est q̄ latría. i. cultū dei alicui creature exhibere. Nota ḡ ad maiorē euidētā hui⁹ ꝑcepti q̄ triplex est adoratio. s. latría/ dulia/ z hypdulia. Prīma adoratio dicit̄ latría: q̄ nil aliud est q̄ quidā cultus siue honor deo exhibitus. Et sicut dicit̄ Tho. in. ij. l. sen. di. ix. vbi q̄rit. vtrū latría debeat deo rōne potētē. Hec latría ꝑfiteat̄ seruitutē quā debem⁹ deo: qz fecit nos. vñ debet sibi latría in q̄tū creator fm q̄ ipse est finis z origo ꝑma nri esse. Scda adoratio dicit̄ dulia: q̄ fm Tho. in. ij. ij. q. cxxx. ar. iiij. nil aliud est q̄ qdā honor vl cult⁹ vel seruit⁹/ q̄ exhibet̄ hoi/ rōne alicui⁹ dignitat⁹/ scitatis/ virtutis/ vel bonitat⁹. Sicut latría ē seruitus que debet deo/ rōne creatiōis. Tertia adoratio dicit̄ hyperdulia: q̄ est

Prīmū ꝑceptum

idolatria ē maximū oim ꝑccatorū.

Quid est idolatria

Dignior dulta: hec exhibet creature rone excellēte singlar? cōitate a deo: sicut purissime p̄gini q̄ honorat̄ vt mater filij dei. Ideo debet ei nō qualiscūq; dultā: sed rone rare dignitat̄ exhibet et hypdulta. Que t̄do d̄r hypdulta q̄si p̄ dultā ad latritaz accedes. Si q̄ loquamur de adoratiōe latrit̄e sol? de? adorat̄ ista adoratiōe z nō adorat̄ dulta vel hypdulta. Vñ Deut. vj. c. d̄r. Dñm deū tuum adorabis z illi soli serutes. i. sacrificiū offerēdo in recognitiōe bñficij creatio⁹ nis: z qz in eo est sup̄ma rō maestat̄ z dñij. Ideo seruitiū vel obsequiū sic deo exhibitiū d̄r latritā q̄ est act⁹ nobilissim⁹ z maxie laudabil. Nā inter omnia ob sequia q̄ agunt̄ extert⁹ ad reuerētiā p̄tineria: adoratiō est signū vel actus inte/ rioris reuerētiē p̄maxie ostēsiū. Vñ adoratiō d̄r act⁹ charitat̄: qz charitas fa ct̄ d̄lligere deū: ideo fact̄ adozare eū. Adoratiō quoq; est actus fidei: qz fides ostēdit̄ cui p̄ncipalit̄ adoratiō sit exhibēda. Et̄ia adoratiō d̄r actus iusticie: qz iusticia dat̄ vnicuiq; qd̄ suū est: iō adozat̄ deū cui soli debet̄ adoratiō. Nomiat̄ part̄ pietas q̄tū ad effectū deuotiōis. Dicit̄ etiā religio q̄tū ad determinat̄ ionē opoz ad q̄ hō se obligat̄ in cultū dei. Dicit̄ quoq; Theosebia. i. diuinus cult⁹: vñ Eusebia. i. bonus cultus. vt dicit̄ b̄t̄us Tho. in. iij. li. sen. di. ix. Et sic patet q̄ quiscūq; exhibet adoratiōe latrit̄e alicui creature est idolatra: eo q̄ d̄i uinus cultus tūc dat̄ creature cui nō debet̄. Cōsequēter sup̄ hoc p̄cepto mo/ uēt̄ur aliq̄ dubia. Primo p̄tingit̄ dubitare an ch̄s debeat̄ adorari vnica ado ratiōe cū in eo sint̄ due nature scz humana z diuina. Rūdeo fm̄ Tho. in. iij. parte. q. xxv. ar. j. vbi dicit̄: q̄ cū ich̄o sit vna p̄sona tm̄ z due nature. Ex parte eius q̄ adozat̄ est quidē vna adoratiō z vn⁹ honor: s; ex pte cause q̄ adozat̄ p̄nt̄ dici plures adoratiōes. Et dat̄ exēplū sc̄t̄us Tho. de hoie in quo sunt̄ plures excellētie que sūt̄ cā honoris: puta platio/ sciēt̄a z p̄tus. Erit quidē illi⁹ homi nis vnus honor ex parte ei⁹ q̄ honorat̄: plures tamē fm̄ causas honoris. Hō ei est qui honorat̄ p̄pter p̄lationē z p̄pter sciēt̄ā z virturē. Sic igit̄ in ch̄o cum sit vna tm̄ p̄sona erit vna adoratiō eius z vnus honor: sed cū sint̄ plures cause honoris eius erūt̄ plures adoratiōes eius: vt scz alto honore adozet̄ p̄pter sapiē tiā increatam: z alto p̄pter sapient̄ā creatā. Et sic patet respōsio questionis.

Adora
tio est si
gnū ma
rie reue
rentie.

Christus
adoratur
vnica ad
oratione.

Secūdo querit̄: Vtrū caro ch̄i sit adorāda adoratiōe latrit̄e? Et arguit̄ q̄ nō: nam dicit̄ est q̄ latritā exhibet̄ deo in recognitiōe beneficij creatio⁹is: z qz in eo est sup̄rema ratio maestat̄ z dñij. Sed creare nō cōuenit̄ carni vel huma nitati ch̄i: q̄ nō est ei exhibēda latritā. Huic quest̄ioni r̄ndet̄ sc̄t̄us Tho. in. iij. li. sen. dist. ix. vbi querit̄. Vtrū humanitati ch̄i sit latritā exhibēda: In respon sione ad p̄mū arg. vbi dicit̄: q̄ humanitas ch̄i p̄t̄ cōsiderari dupliciter. Vel prout̄ intelligit̄ nō cōiuncta verbo: z sic nō debet̄ ei latritā: sed hec cōsideratiō est in intellectu tm̄: vel prout̄ intelligit̄ vn̄tra verbo: z sic p̄t̄ z debet̄ honora/ ri vno honore cū verbo: z sic debet̄ ei latritā. Vel alto modo: z ita debet̄ ei dultā vel hyperdulta: z sic loquit̄ glosa sup̄ illud Ps. Adorate scabellū pedū zc. que dicit̄ q̄ caro ch̄i non est adorāda illa adoratiōe que soli deo debet̄. Ad ar/ gumentū dicit̄ q̄ q̄uis creare non cōueniat̄ carni vel humanitati ch̄i. conue/ nit̄ tm̄ p̄sone verbi cui vn̄t̄ fm̄ quā non est minor̄ patre: cū qua simul adozat̄ z glorificat̄ adoratiōe latrit̄e. Ex quib; patet̄ resolutio quest̄ionis. si aut̄ sc̄ire vis vtrū imaginib; ch̄i de beat̄ honor latrit̄e. Vel qual̄ adoratiō debeat̄ sc̄re cruci vel purissime p̄gini. Et itez de adoratiōe imaginū z sc̄t̄oz. Vide sc̄t̄uz Tho. in. iij. li. senten. dist. ix. per totū. z in. iij. pte q. xxv. per totū. Tertio queritur. Vtrum angelus possit̄ adorari adoratiōe latrit̄e: Et videtur q̄ sic: Nam legi mus Genesis. xvij. capitulo. q̄ Abrazē sedenti in ostio tabernaculi sui in iso feruore dei apparuerunt ei angeli. quos cum vidisset adorauit̄ in terram. Et̄ iam in tertio libro Regum. j. ca. habetur q̄ Nathan p̄pheta ingressus ad regē Dauid adorauit̄ eū pnus in terrā. Similit̄ Josue cecidit̄ pnus in terrā adoros

Vtrū ca
ro ch̄i sit
adorāda
adoratiō
ne latrit̄e.

Vtrū an
gel⁹ poss
sit̄ adora
ri latrit̄e.

De primo precepto

angelū q̄ appuit ei vt dicit Josue. v. c. Itē legit Apo. vl. c. q̄ Joānes voluit āgē
lū adorare: z phibit^o ē ab eo. Nō autē phibuisset eū angel^o si eum dultā adora-
re voluisset: q̄ hec dultā angel^o scitis debet. q̄ volebat eū adorare latrīa. Et sic
videt q̄ adoratio latrīe q̄ soli dō obet etiā creaturā scis vir^o exhibeat. Huic ob-
fectiōi rīdet s. Tho. in. ij. q. lxxxiij. ar. j. in rīsiōe ad p̄mū arg. sic dices. Alia
veneratiōe veneramur deū qd̄ p̄tinet ad latrīa: z alia veneratiōe q̄sdā excellen-
tes creaturas qd̄ p̄tinet ad dultā. Et q̄ ea q̄ exteri^o agunt: signa sūt interioris
reuerētie: qdā exteriora ad reuerētiā p̄tinetā exhibent excellētib^o creatur^o / int^o
q̄ maximū ē adoratio. Sed aliqd̄ ē qd̄ soli deo exhibet. s. sacrificiū. Un̄ Aug^o.
dicit in. x. li. de ci. dei. Hīca de cultu diuino usurpata sūt / q̄ honorib^o deferūt
hūanis siue hūilitate nimia / siue adulatione pestifera. Ita tñ q̄ q̄b^o ea deferunt
hoies habēt q̄ dicit colēdi z venerādi. Scdm̄ autē reuerētiā q̄ creature excellē-
ti debet. Nathan p̄pheta adorauit dauid. Scdm̄ autē reuerētiā q̄ debet ur deo
Barocheus noluit adorare Aman: tñmēs ne honorē dei trāfferet ad hoīem
vt dicit Hester. xij. c. Et simil^o fm̄ reuerentiā debitā creature excellēt^o: Abraz
adorauit angelos: z etiā Josue vt dicit Josue. v. c. Quāuis possit intelligi q̄ ado-
rauerint adoratiōe latrīe deū q̄ in p̄sona angeli appebat z loq̄bat. Un̄ sanctus
Nota. Tho. in. ij. li. sen. di. ix. vbi q̄rit. Ultrū viris sanctis sit exhibend^o honor latrīe
in rīsiōe ad. ij. arg. dicit q̄ angeli illi nō apparuerūt Abraz in p̄pria natura / sed
in q̄busdā corporib^o q̄si imaginib^o assumpt^o. vñ inq̄ntū erāt imagines rep̄tan-
tes trīnitatē poterāt adorari latrīa: nō autē inq̄ntū rep̄tabāt angelos ip̄os. St
autē loq̄mur fm̄ reuerentiā q̄ debet deo phibit^o est ioānes āgelū adorare. Apo.
vl. ca. tum ad ostendēdū dignitatē hoīs quā adeptus ē p̄ ch̄m vt angel^o equet.
vnde subdit. Eōseruus tu^o sum z frat^o tuoz. tum etiā ad excludendū idola-
trie occasiōē. Un̄ subdit. Deū adora. s. adoratiōe latrīe. Ul̄ dicit fm̄ Tho. in
ij. li. sen. di. ix. vbi q̄rit. Ultrū sine pctō alicui creature possit latrīa exhiberi: in
rīsiōe ad. j. arg. q̄ ioannes volebat adorare angelū dultā: sed phibitus fuit p̄
pter trīa. Primo ad ostendēdū dignitatē ipsius ioānis / q̄ mltis angel^o dignior fuit
it. Scdo ad euitandū spēm idolatrie: ne sub p̄textu dultie occasiōalr latrīa ex-
hiberet creature / qd̄ ē maximū malū. Tertio ad ostendēdū exaltatiōē hūane na-
ture sup angelos in hoīe assumpto. Hec Tho. Et sic p̄z rīsiō ad obiecta d̄ an-
gelis: z p̄ zns resolutio qōnis. Quarto q̄rit: Ultrū adorās diabolu trāsfigura-
tū in effigie ch̄i p̄ errore inuincibilē delusus excuset ab idolatria p̄ talē ignorā-
tiā: Ad hāc qōnē rīdeo s̄z mgr̄z Rob. holkot i. ij. li. sen. q. j. in ar. v. p̄ncipali.
vbi dicit sic. Nō solū talē excusat a pctō: imo tantū meret quantū mereret si ch̄m
adorat: si tñ fecit qd̄ in eo fuit ad discernendū an ch̄s fuit vel nō. Et adducte
talē rōnem. Quidat se ch̄s Petro in certa effigie: z credat Petrus eū esse ch̄z
z adoret eum adoratiōe latrīe. Et silr̄ ostendat de^o diabolū oīno in p̄sili effi-
gie iesu z sub eisdē figur^o: z adoret eū ioānes. Tunc q̄ro an ioannes peccat aut
nō: Si sic. q̄ petrus peccat. p̄ntia p̄z: q̄ nō maiorem certitudinē habet petrus
q̄ Joannes. Si vero nō peccat habet p̄positū. Itē Robert^o holkot in eodē ar.
post multa aurea dicta probat p̄positū suū per talē instantiā. Ponat q̄ ch̄s dī
mīssisset humanitatē assumptā ram adultā: z h̄ latuisset brām virgīnē: ip̄amet
nihilominus adorasset istū hominē adoratiōe illa qua prius: igit errasset: erra-
men in nullo peccasset: q̄ error facti est simplr̄ inuincibil^o. Notādum q̄ fm̄ Ro-
bertum holkot ibidem: q̄ cōtingit errare duplr̄ / vel errore periculoso / vel erro-
re nō periculoso. Error periculosus est q̄tiens q̄s errat p̄tra articulos fidel^o
vel p̄cepta diuina. Error nō periculosus est in alijs quādo deceptus ignorātia
inuincibil^o approbat falsa p̄ veris. In casu autē istius articuli de transfigura-
tiōe diaboli in effigie ch̄i: Verum est q̄ Joannes errat credens illum quē est
diabolus esse deum: sed certe error iste cum sit inuincibilis z nō sit p̄tra aliq̄

Hō erra-
re pōt du-
pliciter.

De primo precepto Jo. xxvii

articulū nec p̄tra bonos mores nō est periculosus et hoc est qđ expresse d̄t m̄gr
ll. iiij. di. iiij. ca. iiij. Diabolus em̄ trāfigurās se in angelū lucis si credat bonus
nō est error periculosus. Hoc etiā s̄s declarat Aug. in li. Enchiridion. c. lix
Et est glosa cōs. ij. ad Cor. xj. ca. Sathanas cū trāfiguratur se in angelū lucis
qñ sensus corp̄s fallit: mentē p̄o nō mouet a vera rōne v̄l snia: nullū est in re/
ligiōe periculū q̄sq̄ vitā fidelē gerit. vel cū se bonū fingēs ea vel facit v̄l d̄t q̄
bon⁹ angel⁹: etiā si credat bon⁹ nō ē error periculosus aut morbid⁹. hec oia Ro
bert⁹ holkot. Sed sc̄tūs Tho. sup̄ hac q̄stione in. iiij. li. sen. di. ix. vbi q̄rit. vtrū
sine pctō possit latrā exhiberi alicuī creature. In r̄stione ad tertiu argu. d̄t sic.
Nō pōt diabolus in specte ch̄i apparēs sine pctō adorari nisi sit p̄ditio actu ex
plicita. Nō em̄ sufficit solo habitu. Quia ip̄a nouitas rei insolite p̄siderationē
et attentionē requirit sic d̄t de brā p̄gine Lu. j. c. q̄ cogitabat q̄lis esset ista saluta
tio. Hec Thom. Sed qz teste Grego. hostis n̄ri malicia tāta arte decipit d̄t se
palliat vt plerūq̄ añ decepte m̄ris oculos: culpas p̄rutes fingat vt inde q̄sq̄
q̄si expectet p̄mia v̄i eterna dign⁹ est iuenire tormēta. Idcirco notāda sūt au
rea p̄ba sc̄i Thome q̄ nos cautos reddidit qñ sathanas se trāfiguratur in angelū
lucis p̄ q̄ signa cogsci possit. Vñ in cōmēto aureo sup. ij. epla ad Cor. xj. ca. le
ctiōe. iiij. sup̄ illo passu. Ip̄e em̄ sathanas trāfiguratur se i angelū lucis: d̄t sic. No
randū est at̄ q̄ sathanas trāfiguratur se aliqñ v̄i libit̄ sic b. Martino vt decipet
eū et hoc mō m̄ltos decipit. Sz ad h̄ valet et necessaria ē discretio sp̄rituū quā
spectalit̄ deus p̄tulit b̄tō Antonio. In h̄ tñ pōt cognosci q̄ sathanas sit: qz bo
nus angel⁹ in p̄ncipio hortat ad bona et p̄seuerat in eis. Sed mal⁹ in p̄ncipio
qđē p̄dicit bona: sed postmodū volēs explere desideriu suū et qđ inrēdit. s. deci
pere inducit et instigat ad mala. j. Jo. iiij. Om̄i sp̄ritui nolite credere sed p̄ba
re sp̄s si ex deo sint: qñ m̄lti pseudo p̄be extirūt in mūdū. Et tō Josue cū vi
deret angelū in cāpo suo dixit Judicū. v. ca. Hostes es an aduersarios: Aliud
etiā signū est q̄ bon⁹ angel⁹ et si terreat in p̄ncipio tñ statim p̄olat et p̄fortat si
cut Zachariā cui dixit Lu. j. c. Ne timeas Zachariā. Et ad brām p̄ginē dixit
Ne timeas Mariā. Valus aut̄ angelus stupefacit et desolatū dimittit. Et
hoc ideo vt stupefactū facit decipiat et p̄suadeat sibi. Aliqñ aut̄ trāfiguratur
se inuisibilis: et h̄ qñ ea q̄ in se mala sūt facit apparere bona. p̄uertēdo sensus ho
mis et inflāmando p̄cupiscētā. Prover. xiiij. Est via q̄ videt hōi iusta: nouissi
ma aut̄ ei⁹ deducit ad mortē. Risus dolozē miscēbit et extrema gaudij luctus
occupat. Hec ibi. Sic decipit monachū quēdā cū p̄posuisset in aio suo nunq̄
exire cellā suggestit ei diabolus q̄ bonū esset vt exiret ad ecclīā et reciperet corp⁹
ch̄i. Cui suggestioni p̄sentēs p̄positū mutauit vadēs ad ecclīam. Postmodū
cognoscēs euz fuisse diabolū gl̄riatus est monach⁹ q̄ nō decepat eū: qz ad bo
nū iuerat. Et tñ iā remouit eū a p̄posito p̄rinue standi in cella. Postmodū p̄
stet suggestit ei q̄ pat̄ suus esset mortu⁹ et dimiserat sibi m̄ltas diuitias distri
buēdas inf̄ paupes et q̄ iret ad ciuitatē: ad quā cū iret nunq̄ redijt ad cellā: et
mortuus est in pctō. vñ valde difficile est q̄ hō caueat sibi. Et tō recurrēdū est
ad adiutoriu d̄i uinū. Job. xli. ca. Quis reuelabit faciē idumēti ei⁹? Quasi d̄i
cat: null⁹ nisi de⁹. hec Tho. Sunt et alij q̄ dicūt q̄ sathanas in angelū lucis
trāfiguratur. vel in specte ch̄i apparēs nō est credēdus eē ch̄is. Nec pōt adora
ri sine pctō: tō nullo mō est adorand⁹. Et si quis ignorat tñ vt dicūt nō excu
sat a pctō nisi diligētē exhibeat discussionē et cautelā: et hoc p̄pter tres rōnes.
Prima est: qz ql̄bet est p̄monitus p̄ sacrā scripturā q̄ angelus tenebrarū trāst̄i
gurat se in angelū lucis: vt d̄t. ij. ad Cor. xj. ca. et Marti. xiiij. Vult veniēt
in noie meo dicētes. ego suz ch̄is et multos seducēt. Et ideo tenent̄ discutere et
statim nō adorare. Sc̄da rō est. qz habet remediū oionis. Vñ si oraret deum
toto corde: vt reuocaret ei veritatem deus nō dimitteret eū decipi. In hoc em̄

Satha
nas p̄ q̄ si
gna cog
scitur.

Bon⁹ an
gelus ter
ret in p̄
ncipio
Valus
angel⁹ stu
pefacit.
Notapul
crū exm.

De primo precepto

casu intelligit illud Jo. xv. ca. Quicquid perierit patre in nomine meo dabit vobis
Hoc est quicquid perierit spiritus ad salutem ut Augustinus exponit dabit vobis. Et hoc
patet quod si sic adoratur non adhibet omnem diligentiam quam debet. Tercia ratio est: quod talis
adoratio facile posset vitare periculum apponendo conditionem hoc modo. Adoro te si tu
es christus. Et ita ex omnibus supradictis patet ratio ad questionem. Quia quicquid perierit
adoratur hostiam non consecratam excusetur ab idolatria. Ratione huius questionis secundum Tho. in
1ij. li. sen. di. ix. ar. q. sup. in ratione ad. ij. arg. ubi dicitur quod ille qui adoratur hostiam non con-
secratam. ubi est adorare sub conditione scilicet si est consecrata. Non tamen oportet quod hec conditio
sit actu explicata: sed sufficit quod habitu teneat illam. Unde non peccat adorans eam quod
non adoratur puram creaturam: sed christum secundum intentionem suam. Sacerdos autem qui in se est fac-
torem idolatrie: quod offert ei puram creaturam ad adorandum. hec Tho. Nota quod hic
secundum Robertum holkot. ad maiorem evidentiam huius questionis quod homo potest facere omnem ado-
rationem licite cum qui stat prius recta intentio in eodem: et tenet habitualiter sic dicitur. tamen
vult deum vult adorare: supposito quod credit verum deum esse deum. Non scire debes quod
multoties homo per fidem erroneam meretur et precipue quando errat errore invincibili qui excusat
a toto. Hoc autem ostendi potest per multa exempla et per varios casus quos ponit predictus do-
ctor Robertus holkot in. ij. li. sen. q. j. ar. v. principali. Et primo ponit casum com-
mune et vulgare sic dicitur: ponatur quod aliquis vetula audiat platum suum predicantem aliquem arti-
culum hereticalem de quo ipsa non tenet hanc fidem explicitam. Sicut esset gratia exempli in isto
primo articulo. An christus fuerit lanceatus ante mortem vel post et predicet sibi assentiri quod
christus ante mortem lanceatus fuit. Ista vetula propter obedientiam quam habet et bonam volunta-
tem que vult credere quicquid ecclesia credit assentiri istis sic predicantibus voluntarie: putans quod
ecclesia hoc credit. Hoc casu postea dico quod ista vetula per istam fidem erroneam meretur
culpa probatum est quod assentit ex bona voluntate et errat errore invincibili qui excusat
meretur. Secundo legitur Lu. ij. ca. quod christus duodecim annorum cum ascenderet in hieru-
salem cum parentibus. Et illi summatis diebus festivitatis rediret: remansit in templo
puer Iesus nesciente matre in hierusalem. Ipsa vero procedens trinare vni diei est
maius eum fuisse in comitatu virorum cum Ioseph. Cum autem cogeret quod abesset quare
runt eum volentes in cognatos et notos: in tertio die regressi sunt in hierusalem et in-
venierunt eum in templo in medio doctorum. Supra istam historiam quod. An vera progo me-
ritorie credidit ipsum fuisse in cognatos vel non. Non licet dicere quod non: quod
credidit. Etiam omnes actus credendi et volendi que post conceptionem filii habuit fuit
meritorius: quod oportet dicere quod meritorie credidit falsum. Nam postquam sua. ex ista
matro fuit falsa. Tertio magdalena credidit quod christus fuit hortulanus. quod de christo
credidit quod fuit non deus. Et tamen probabile est quod ipsa meruit sic credere: quod christus volu-
it eam sic credere. Quarto reliqui apostoli crediderunt Iudam fuisse predestinatum et dilexe-
runt eum: quod ipsi erraverunt sic credere: et tamen sic errando meruerunt et tenebant sic crede-
re sic patet. Unde etiam de homine que occulte malus: boni tenent credere bene. Et tunc crede-
re dicitur quod teneretur errare et nisi erraret stare lege: quod nunc est ipse peccaret. Quia alii
qui discipuli crediderunt christum esse mortuum postquam resurrexerat: quod non postabat eis de ho-
ra resurrectionis sue: quod tunc crediderunt eum resurrexerat: et per hunc crediderunt falsum
Et tamen non dicitur tunc peccasse: quod ignorantia fuit invincibilis. Sexto multi casus oc-
currunt in quibus homo credendo erronee meretur. Iudex enim credens testibus innocentem
de quibus non novit nisi per eos meritorie credidit et iudicat corde et ore quod est occidendum
et tamen errat. Sicut iudex ecclesiasticus credit et dicitur secundum allegata deceptus tamen quod
adultera est vxor legitima et credit vxor renuentem eam fore excommunicatam. Et de facto
ecclesia tale excommunicat et tamen errat. Qui errore meritum inducit et in nullo dimi-
nuit. Sicut elemosinarius dat tyranno credens eum pauperem indigentem. Item Lorch re-
cepit angelos et credidit eos fuisse homines hospitio indigentes. Similiter per putat
aus credit plerumque alienam fuisse suam: et ideo eam nutrit et educat et informat. Sicut alii
quod se baptizatum credit et non est in rei veritate: ista fides sibi sufficit ad saluationem.

Utrum ille
qui adoratur
hostiam non
consecratam
peccet pec-
cato idolo-
latrie

Per fidem
erroneam
homo peccat
merito et quod
primum
casus

Exemplum
de vera
genetaria

Exemplum
de magda-
lena.
De apostolis

De alijs
discipulis.

Utrum ca-
sus.

z tñ erronea est. Et parit laicus adorat hostiã nō p̄secratã: q̄ error nullo modo p̄t sibi imputari/ qz implicite credit oppositū. Et sō qz fides implicite est vel ra z sc̄a nō est ibi periculū aliq̄ de errore. Sic igit̄ p̄z q̄ ille q̄ adorat hostiaz nō cōsecratã/ excusat ab idolatriã. Demū p̄clone sciendū est q̄ in isto p̄mo p̄cepto phibet̄ ois sup̄stitio: ois diuinatio: ois incantatio: z ois vana obfuar̄io. Qui ei talia pcurat̄ aut operant̄ nō colūt vnū deū. S̄z adorāt deos alienos. s. de mones q̄ mēdaces sūt z assent̄ ab om̄i p̄tate. Iō abnegāt deū vey: z p̄ p̄sec̄ns maculant̄ pctō idolatrie: q̄ quidē est oim pctōz maximū. Hinc s. Tho. in. ij. ij. q. xciiij. ar. iij. dr̄ sic. Pctm̄ idolatrie grauissimū est. Sic em̄ in terrena repu/ blica grauissimū esse videt̄ q̄ aliq̄s honorē regiū alteri impēdat q̄ vero regi: qz q̄tum in se est totū resp̄ublice p̄turbat ordinē. Ita in p̄cis q̄ d̄ deū cōmittū tur: grauissimū q̄ppe esse videt̄ q̄ aliq̄s honorē diuinū/ creature impēdat. q̄a q̄tum in se ē facit aliū deū in mūdo minuens p̄ncipatū diuinū. Et sicut̄ itez dr̄ sanctus Tho. ibidē. ar. iij. in r̄s̄sione ad. j. argumentū. Idolatriã est cā inītiū z finis ois pcti: qz nō est aliq̄d genus pcti q̄d interdū idolatriã nō p̄ducit vel ex p̄resse inducendo p̄ modū cause vel occasione p̄bendo p̄ modū inītij vel p̄ modū finis. Hec Tho. Quicūq̄ s̄ obfuar̄ vota indiscreta vt portare barbã vel nudat̄ incidit ad aliquã eccliam/ vel vouet nō comedere caput piscis/ aut alteri animal/ vel q̄ vouet ieiunare in die dñica/ vel nō pectinare caput/ aut n̄ lauare faciē z hm̄i. talia vota sunt stulta z irrōnabilia. Iō phibenda sunt: z q̄ animo obstinato obseruat ea/ peccat mortāl: z offendit in h̄ p̄mo p̄cepto diuine leḡs. Nā votū fm̄ doc. catholicos dz̄ esse de re discreta z rōnāl: iuxta illd̄ Pauli: Rōnabile sit obsequiū v̄m. Gl̄i mḡ sen. in. iij. lib. dist. xxxvij. dr̄. Gl̄o rum est testificatio quedã p̄missionis spontanee q̄ deo z de his q̄ sunt del fieri debet: q̄ diffinitio allegat̄ a sc̄o Thoma in. ij. ij. q. lxxxvij. ar. j. z itez in. iij. li. sen. dist. xxxvij. Similr̄ q̄ faciūt incantatiōes demonū occulte vel manifeste/ aut diuinationes ad inueniendū furta/ v̄l ad sciendū occulta: z q̄ obseruat̄ somnia ad sciendū futura/ aut ill̄ fidē adhibēt/ aut q̄ arte vit̄ necromātia/ aut cū sacramēt̄ v̄l reb̄/ sacramentalib̄ incantatiōes/ diuinatiōes/ sup̄stitiōes p̄curat vel facit grauissime peccat. Et iã q̄ ex cōstellationib̄ vel cōplexionib̄ corporoz/ vel ex forma faciē/ vel fm̄ lineas manus iudicat aliq̄d determinare peccat mortāl. Quicūq̄ etiã colligit herbas flex̄ genib̄/ aut dicēdo P̄ n̄r̄ aut q̄ comedit folia salute scribēdo auc maria/ vel nomē ch̄i vt liberet̄ a febr̄ib̄/ v̄l q̄ solt̄/ v̄l lune/ v̄l cuiuscūq̄ creature reuerētã sup̄stitiosaz exhibet: q̄uis offendit in p̄mo p̄cepto. Similr̄ obfuar̄ dies egyptiacos: vel vnam diem maḡ q̄ altã/ fatuitas ē: z q̄ talia obfuant animo deliberato: peccant mortāl. Illi parit̄ q̄ ex garritu autū: vel vlulatu canū: aut ex occur̄su vulpis: lepor̄: lupi: vel alteri animal̄: aut ex effusione olei/ vini/ sal/ aq̄ z hm̄i: aut q̄ ex agitatio ne aer̄: vel ventoz suspicant̄ p̄dictiōes fieri: aut aliq̄d mali v̄l boni euenire: les utras magna ē: z vt p̄lmū r̄les male finiūt dies suos: cū sint modice v̄l nulli p̄fici dei. Et idcirco de oem̄ diuinatiōe z oem̄ sup̄stitiōe phibet sub pena mort̄ p̄pter maximã inīuriã: q̄ fit creatori. vñ Deut. xvij. c. dr̄ sic: Nō inuentaf̄ in te q̄ lustrat fillū suū aut filiã ducēs p̄ ignē: aut q̄ ariolos sc̄sc̄ret̄ aut obfuet̄ somnia atq̄ auguria: neq̄ sit malefic̄: nec incantator: neq̄ phitones p̄sulat nec di uios. z q̄rat a mortuis p̄tate. hec ibi. S̄z q̄ p̄ca mort̄ sit talib̄ dāda: oñdit̄ clare Leuit. xx. c. vbi dr̄ sic. Aia q̄ delinuerit ad magos z ariolos z for. fuerit euz eis ponã faciē meã s̄ cã z inflicta illã d̄ medio ppli mei. Et i fine eiusdē cap. dr̄ sic: Uir siue mlier i q̄b̄ phitonic̄ v̄l diuinatōis fuerit spūs morte mortaf̄: lapidib̄ obruet̄ eos. hec ibi. Hinc Aug. z h̄r. xxvj. q. vij. Nō obfuet̄ dies q̄ dicūt̄ egyptiaci aut kalēdas sanuar̄ij: qz z has z q̄scūq̄ diatiōes aut fata: aut auguria obfuar̄: aut artēdit̄: aut p̄sentit̄ obfuar̄ib̄ inīuriã sine cã maḡ ad suã dam̄

Quot et quanta phibent in p̄mo p̄cepto.

Idolatriã ē peccatū quissimum: z quare.

Idolatriã ē cã oim peccatorū. vota stulta q̄ sūt.

Quid est votum.

Incantationes: diuinationes: phibent z necromātic.



De secundo precepto

nationē q̄ ad salutē tendit. Sive p̄ q̄sdam nūeros l̄raz lune: z p̄ pythagoricā necromāctā egrorātū vitā/vl mortē/vl p̄spa/vel aduersa futura inq̄rūt. Sicut ue q̄ artēdūt somnialia sc̄pra z falsa daniel nomine int̄titulataz sortes q̄ dicūt sc̄roz ap̄loz z auguria auū. Aut aliq̄ p̄ domo faciēda: aut p̄ p̄fugia copulāda/aut in collectionibz herbarz carmina dicūt/aut p̄tractolas p̄ quibz infirmū rate sc̄ptas sup hoies: z aialia ponūt p̄ter symbolū z orōnē dñicā/aut magice falsitatibz in gradinaris z tempestatibz credūt. Qui aut talibz credūt/ aut ad eoz domū eūtes/aut suis domibz introducūt z infrogāt: sc̄lāt se fidē ch̄rianam z baptisimū p̄uaricasse z paganū z apostatā. i. retro abeuntē z dei inimicū: trā dei grauit̄ in etnū incurrisse/ nisi eccl̄astica p̄nia emēdat̄ deo recōcillet. Hec

Aug. de oia Aug. Item in cap̄lo p̄cedētī Aug. d̄r sic. Admonēat̄ fideles sacerdotes arte ma/ p̄fos vt nouerint magicas artes/incantationesqz q̄buslibet infirmitatibz ho gl̄ca d̄ ali minū nil remedij posse p̄ferre. Nō aialibz lāguētibz/ claudicātibz/ve/vel etiam is incāta moribūdis q̄c̄q̄ mederi: s̄z hec eē laq̄os z insidias antiq̄ hostz: q̄bz ille p̄fid̄ ge t̄idibz q̄d matizet. Hec ille. Ampli⁹ s̄ h̄ p̄ceptū offendūt p̄uersi ch̄riant: q̄ colūt ista in ferioza ac bona fallacia/ q̄st̄ deū. Quibz ait Hiero. qd̄ q̄sqz venerat pl⁹ z amat h̄ illi de⁹ ē. Et idcirco supb̄ z ambitiosus colit honorē/ famā/ gl̄lam/ dignitātes/ p̄laturas/ p̄pā mōi/ ventū z aurā hūanū fauoz. Auar⁹ colit auz/ argētū/ pecunias/ diuitias/ rapinas/ vsuras/ furta: Cui crescit amor nūmi/ q̄ntū ipsa pecunia crescit: vt inq̄t Juuenal. Luxuriosus colit adulteria/ fornicatiōes/ la/ sc̄ulas/ voluptates carnales: z breuit̄ libidinosa mens: nō solū oēm luxurie nos tā insequit̄: s̄z ardent⁹ etiā honesta p̄sequit̄: z q̄ carnalr̄ d̄ligit/ q̄st̄ vltimo finit̄ innitit̄. Bulosus colit comestatiōes/ ebrietates/ lauta iuuia/ delicata cibaria: de q̄bz d̄r ad Phil. iij. c. Quoz de⁹ vēter ē. Sūt aliq̄ q̄ p̄cipitant̄ d̄ligūt q̄sdā hoies/ aut filios/ aut amicos/ aut reges/ aut p̄ncipes/ aut p̄latos/ vel p̄sanguit̄ neos: p̄ q̄bz nō verent̄ oia mala facere. Isti oēs fm allegoriā abnegāt p̄mū p̄ceptū/ z sūt idolatre: qz cultū dei creatur̄ exhibere vident̄. S̄z vt d̄ligēt⁹ peccatrix aia p̄sciaz suā d̄scuter̄ valeat: Infra subtūgā. x. p̄cepta diuie leḡ pulcre explanata ac distincta p̄ vsus. Quis p̄o hec carmina ediderit ego nescio: h̄ ve re sc̄lo q̄ fuit vir i diuinis sc̄ptur̄ cruditissim⁹/ ac secl̄ariū l̄raz nō ignar⁹: q̄ bre uis ac dilucide oia z singla app̄hēdit: q̄ n̄caria s̄ ad legitime rememorādū oēs trāsgressiōes diuie leḡ. Et sc̄io q̄ autor eoz antiqu⁹ ē z faciendus ac vir magne auctoritat̄. Un̄ splendor eccl̄ie Tho. plerūqz hos vsus in sc̄pt̄ suis p̄ auctoritate adducit: z p̄cipue in. iij. li. sen. dist. v. vbi mouet dubiū: Utr̄ ille sol⁹ q̄ accepit rem alieui⁹ ad restitutionē teneat̄: ibi em̄ allegat̄ duos vsus septimi p̄cepti/ sic dicens: Quidā vsus dant̄ de illis q̄ tenent̄ ad restitutionē tales.

Iussio/ consiliū/ p̄sensus/ palpo/ recursus.

Participās/ murus/ nō obstās/ nō manifestās.

Hec Tho.

Quō etiā ista duo carmina intelligant̄: ibidē Tho. pulcre explanat. Idcirco totz reassumptz virtibz suadeo vniuersi q̄ sc̄pra n̄ra dignabūt̄ p̄legere vt tā p̄ reuerētia diuie leḡ q̄ ei⁹ q̄ edidit atqz p̄ n̄citate p̄pe salut̄ hec carmina/ nō solū in sc̄pt̄: s̄z in memoria charo corde retineant̄. Sup̄ p̄mo q̄ p̄cepto d̄r sic.

Qui colit extra deū vel sc̄ros: qd̄qz creatū

Articulos fidei negās: si spemqz relinq̄t

Gl̄oti trāsgressor/ vel q̄ mortalitā vouit.

Et tardās nimīū/ spernēs implere p̄missum.

Sine malo vouēs/ ac p̄ se vota refringēs:

Incantās/ faciēs fieri breuit̄: z malefactor

Inuenit atqz docēs/ addiscēs/ mediū extās:

Aut orās obfuar somnia: sortibz vtens:

Blasphemansq; deū: q; murmurat v'l maledicit:
 Vel nō posse refert/ s; despicit/ accipit tpe
 Libās vt faciat mala: prauus p̄terit iste
 Unū cole deū si sic moralr egit.
 Hec de p̄mo p̄cepto sufficiāt.

De sc̄do p̄cepto diuine legis.

Secundū p̄ceptū diuine legis scribitur in li. Exodi.
 Ex. c. sic: Nō assumes nomē dñi dei tui in vanū. Sup q̄ p̄cepto doct.
 catholici diuersa scribūt. Tu p̄o ad pleniorē intelligētā nota sub bre
 utb; aureā sniam scri Tho. in. ij. q. cxxij. ar. iij. vbi q̄rit. vtz sc̄dm p̄
 ceptū decalogi cōuentēter tradat. Nā dr q; p̄ istud p̄ceptū nō phibet q̄libet as
 sumptio diuini nois: q; ip̄a p̄t mlt; modis laudabilr assumi: vt p; in diuinit
 laudib;/ orōib;/ b̄ndictōib;/: z alijs certimonijs ecclie tā in p̄dicatōib;/ q; exhor
 tatōib;. Hec etiā phibet in h̄ p̄cepto ois iuratio p̄ nomē dei: q; ip̄a etiā mult;
 modis p̄t b̄nferri: sic in nēitate ad alicui; rei p̄firmatōnē: z cū cautela debi
 ra. s̄o Hier. liij. c. Et iurab: viuit dñs in p̄tate z in iudicio: z in iusticia: z b̄ndi
 cēt eū gētes/ tpm; laudabūt. Hec ibi. Tūc em̄ fit reuerētia deo. Proptea p̄ci
 p̄t Deut. vj. c. sic. Dñm deū tuū timeb: z illi soli futes: z p̄ nomē illi; iurabis.
 S; i isto p̄cepto phibet p̄tēvana assumptio diuini nois: vt dr san. Tho. qñ. s.
 diuinū nomē assumit ad p̄firmatōnē hūani p̄bi/ p̄ modū iura mētī vani. P̄t
 tñ ex p̄seqnti intelligi q; phibeat in h̄ p̄cepto ois inordinata nois diuini assum
 ptio. Cum ḡ dr: Non assumes nomē dñi dei tui in vanū. nō debes intelligere
 q; istud p̄ceptū sit solū de h̄ noie de: s; intellige d̄ oi noie q; de; nob̄ innorescit
 aut hebraice: vt cū dr tetragrammaton/ helotm/ sabaoth/ adonat/ helion. Aut
 grece: cū dicim; agios/ theos/ athanatos. Aut latine dicēdo/ oipotēs/ redem
 ptor/ creator/ gubernator/ saluator. Et iō nota s; Tho. vbi s; in r̄sione ad. v. ar
 gu. q; oib; noib; dei maxia debet reuerētia ex pte rei significate: q; ē vna p̄tinēs
 oē bonū z oē p̄fectionē. Nō aut rōne vocū signi ficitū q; sūt mltē: z iō singla
 rit̄ at̄ dñs: Nō assu. no. dñi dei tui in vanū. q; nō differt p̄ q̄dēcūq; nomē dei/ p̄
 iurū p̄mittat. Hec Tho. Caue ḡ o p̄tōr ne assumas inuanū nomē creatoris
 tui: s; mltō port; assumēdū est ad valde honorādū ac magnificādū: cū sit ma
 gnū ac timēdū/ sc̄m ad venerādū/ dulce ad meditādū/ copiosuz ad miserādūz
 efficax ad impetrādū/ p̄uosuz ad saluandū/ z occultū ad sciēdū. s̄o Esa. xliij. c.
 magnifcō dr sic: Dis q; inuo. no. meū. in gl̄iam meā creauit eū: formauit eū z fecit euz. z ad cādū mlt;
 Ro. x. c. Dis q; cūq; inuo. no. meū: sal. erit. Eōseqntē ad maiorē intelligētiam
 hui; p̄cepti sc̄tre debes q; tr̄p̄l; p̄t expōi. Et p̄mo spūalr referēdo p̄ba ad cor
 z sic corde p̄t nomē dñi assumi inuanū. Sic faciūt pueri ch̄tiani: q; tñ noie si
 ne re dicūt ch̄tiani: q; lz sacra ecclie recipiāt/ tñ rē sacri nō h̄nt. s; gr̄az. Tales ḡ
 assumūt nomē dñi nri lesu ch̄i inuanū: q; cū ch̄tiani; dicat a ch̄o: frustra ac
 vane nomē ch̄tiani; assumere dicunt: ex eo q; fidē ch̄tiane religiōis nō h̄nt i
 corde. de qb; p̄ Esa. dr: Hic plus labijs me ho. cor aut̄ eoz lōge est a me. Hinc
 Aug. in libello de. xij. abusionū ḡdib;/ q; liber a q̄busdā ascribit̄ Hugoni de s̄a
 cro Uic. alij p̄o attribuiūt Eyp̄ano/ tñ em̄ dr sic. Ch̄tiani; nois ch̄i silitudī
 nē tener: mox q; silitudinē h̄re dz: iō ch̄tiani; nemo recte dz/ nisi q; ch̄i morib;/ co
 eq̄tur. Hec ille. Itē in li. de doc. ch̄ta. Aug. ita inqt: Ch̄tiani; nomē ille fru
 stra forct̄: q; ch̄m mime imitat. Quid em̄ p̄dest vocari qd̄ nō es: z nomē vsur
 pare alienū. S; si ch̄tiani; te eē delectat/ q; ch̄tiani; s; gere: z merito tibi no
 mē ch̄tiani; assume. Hec Aug. Sc̄do istō p̄ceptū expōi p̄t lralr referēdo p̄
 ba p̄cepti ad os/ cū ḡ dr: Nō assu. no. dñi dī tui inuanū. Intellige q; p̄ hec ver
 ba phibēt nob̄ duo p̄ncipalr. s; p̄iurūz iuramētū qd̄ fit sine cā. Qui ei iurat. p̄ ni
 lralr.

Nota bñ

Assumē

Expla

Sc̄do ex

planat h

p̄ceptum

lralr.

o s